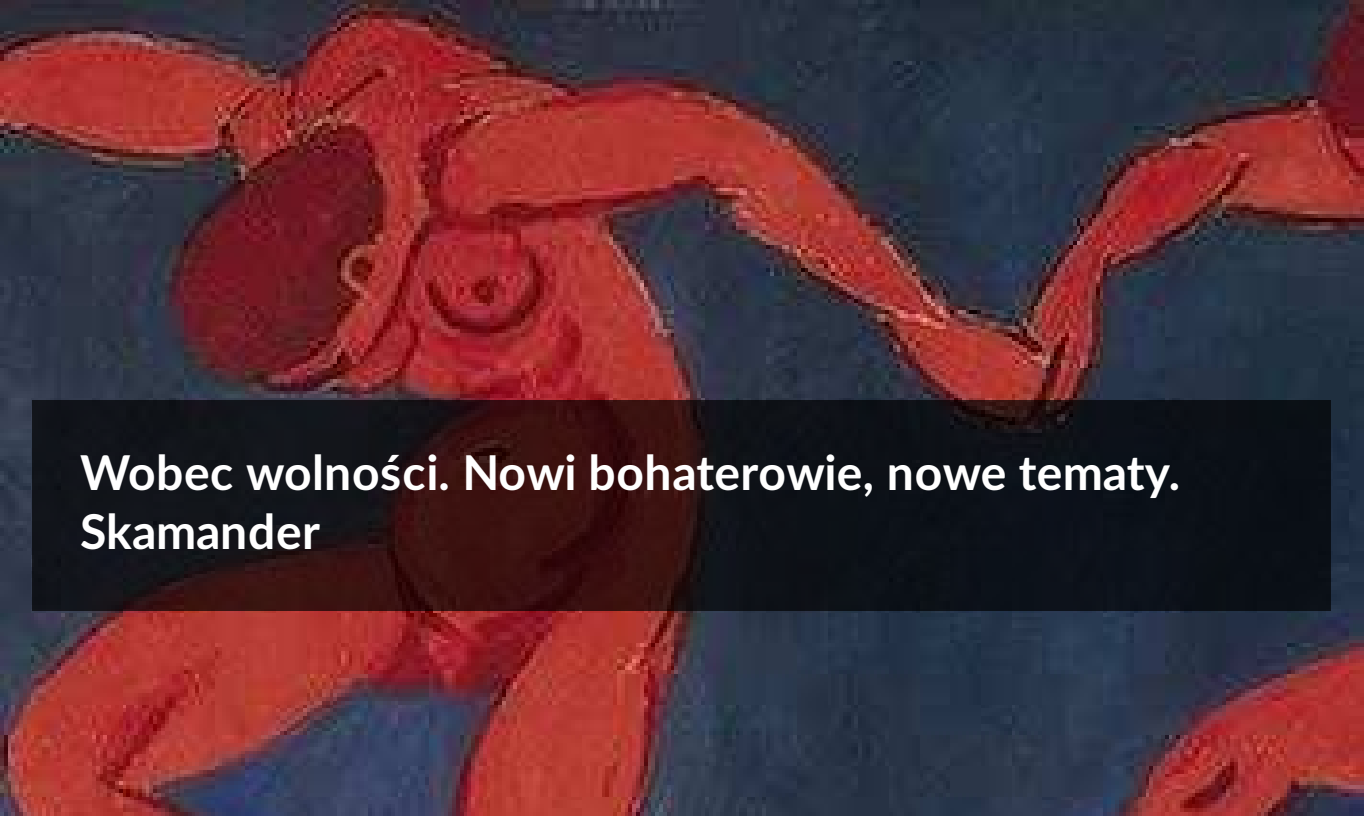

Wobec wolności. Nowi bohaterowie, nowe tematy.
Skamander

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Wobec wolności. Nowi bohaterowie, nowe tematy. Skamander

Henri Matisse, *Taniec*, 1909–1910. Henri Matisse (1869–1954) – malarz francuski. Początkowo tworzył pod wpływem impresjonistów, później wypracował własny rozpoznawalny styl polegający na operowaniu plamami żywych barw obwiedzionych konturem.

Źródło: domena publiczna.

W liryce powstającej w drugiej i trzeciej dekadzie XX wieku, po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, pojawiają się nowe tematy i nowy bohater literacki, który głosi potęgę życia, potrafi się nim cieszyć i znajduje radość nawet w codziennych doświadczeniach. Poeci międzywojnia prowadzą także polemiki z dawnymi (np. romantycznymi) postawami i wartościami wciąż odżywającymi w wolnym, nowoczesnym państwie. Dla pokolenia twórców urodzonych u schyłku XIX wieku wolność jest równoznaczna nie tylko z odzyskaniem niepodległości, lecz także ze zmianą sposobu myślenia o zadaniach sztuki i granicach wyobraźni artystycznej.

Twoje cele

- Poznasz okoliczności powstania grupy poetyckiej Skamander.
- Przedstawisz główne założenia artystyczne literatury i sztuki 2. i 3. dekady XIX w.
- Wyjaśnisz, w jaki sposób skamandryci wyobrażali sobie nowych bohaterów i odbiorców swoich wierszy.
- Zinterpretujesz obraz Zygmunta Waliszewskiego i inne dzieła malarskie w kontekście założeń programowych Skamandra.

Przeczytaj

Tablica pamiątkowa mieszcząca się w Warszawie przy ul. Nowy Świat 58

Źródło: domena publiczna.

Powstanie i nazwa Skamander

W wolnej już Warszawie 29 listopada 1918 roku młodzi poeci – Jan Lechoń, Antoni Słonimski i Julian Tuwim – spotkali się w kawiarni Pod Picadorem, gdzie po raz pierwszy zaprezentowali swoje wiersze zgromadzonej publiczności. Zasadniczo zmienił się adresat ówczesnej twórczości poetyckiej. Poezja miała wyjść na ulicę, do kawiarni i pełnić zupełnie nowe funkcje. Przede wszystkim uznano, że nie może ona powielać wzorców romantycznej poezji patriotycznej. Odzyskanie wolności należało świętować, poezja miała być zatem wyrazem radości życia i optymizmu. Grupa młodych twórców, do której dołączyli wkrótce Kazimierz Wierzyński i Jarosław Iwaszkiewicz, przyjęła nazwę od współtworzonego przez nich czasopisma „Skamander”. Jego tytuł oraz nazwa ugrupowania poetyckiego nawiązywały do nazwy rzeki opływającej Troję; stanowiły także aluzję do frazy z dramatu *Akropolis* Stanisława Wyspiańskiego: „Skamander połyska,

Achilles i Skamander

Źródło: domena publiczna.

wiślaną świetlącą się falą”. Te wyraźne nawiązania do kultury antycznej i **modernizmu** świadczyły o tym, że skamandryci nie negowali tradycji, chcieli natomiast uwolnić literaturę i życie społeczne od sposobu myślenia odziedziczonego po czasach niewoli narodowej. Członkowie grupy spotykali się z gronem swoich przyjaciół artystów nie tylko w kawiarni Pod Picadorem, lecz także w Ziemiańskiej. Ze Skamandrem związane były towarzysko dwie damy polskiej poezji dwudziestolecia: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska i Kazimiera Iłakowiczówna. W kręgu Skamandra pozostawał także Stanisław Baliński, poeta i dyplomata.

„Programowa bezprogramowość”

Skamandryci nie sformułowali wspólnego programu poetyckiego. Literaturoznawca Michał Głowiński określił ich mianem „grupy sytuacyjnej” – połączonej wspólnymi realiami życia literackiego i więzami przyjaźni, a nie doktryną artystyczną.

Okładki pisma „Skamander”

Źródło: Polona, domena publiczna.

Słownik

witalizm

(łac. *vis vitalis* – siła życiowa) – 1. energia życiowa; 2. koncepcja filozoficzna przyjmująca istnienie w organizmach niematerialnej siły życiowej

biologizm

(gr. *bíos* – życie + *lógos* – nauka) – tłumaczenie indywidualnych i społecznych zachowań ludzi czynnikami biologicznymi

modernizm

(fr. *moderne* – nowoczesność) – kierunek w literaturze i sztuce przełomu XIX i XX wieku eksponujący rolę indywidualizmu, symbolizmu i estetyzmu

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą myśli na temat nowych tematów w twórczości skamandrytów. Uzupełnij mapę cytatami z wierszy poetów tej grupy.

Polecenie 2

Odwołując się do twórczości skamandrytów, uzupełnij mapę myśli informacjami na temat nowego bohatera i nowego odbiorcy poezji.

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z prezentacją multimedialną. Wyjaśnij związek ilustracji z opisywanymi treściami. Odpowiedz na pytanie, jak elementy stylu Zygmunta Waliszewskiego, a także temat jego dzieła, korespondują z założeniami twórczości skamandrytów?

Zygmunt Waliszewski, *Wyspa miłości*, 1935.

Źródło: domena publiczna.

Ćwiczenie 1

Wśród podanych elementów zaznacz ten, który nie jest charakterystyczny dla twórczości skamandrytów.

☐ witalizm

☐ aktualność tematyki

☐ aktywizm

☐ mesjanizm

Ćwiczenie 2

Jak poeci z kręgu Skamandra rozumieli rolę poezji po odzyskaniu przez Polskę niepodległości? Zaznacz wszystkie prawidłowe odpowiedzi.

- ☐ nie powinna skupiać się na tak błahych sprawach, jak cielesność człowieka
- ☐ powinna czerpać siłę z potęgi natury i witalności człowieka
- ☐ powinna być skierowana do szerokiego kręgu czytelników
- ☐ powinna zrezygnować z podniosłych tematów, ale podtrzymywać szacunek dla ważnych wartości
- ☐ powinna przyczyniać się do edukowania społeczeństwa

Polecenie 2

Zinterpretuj słowa Jana Lechonia z wiersza *Herostrates*: „A wiosną niechaj wiosnę – nie Polskę, zobaczę”.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Wobec wolności. Nowi bohaterowie, nowe tematy. Skamander

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

5) charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej,

z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- poznasz okoliczności powstania grupy poetyckiej Skamander,
- przedstawisz główne założenia artystyczne literatury i sztuki 2. i 3. dekady XIX w.,
- wyjaśnisz, w jaki sposób skamandryci wyobrażali sobie nowych bohaterów i odbiorców swoich wierszy,
- zinterpretujesz obraz Zygmunta Waliszewskiego i inne dzieła malarskie w kontekście założeń programowych Skamandra.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- mapa myśli;
- z użyciem e-podręcznika.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel przygotowuje pięć reprodukcji obrazów (poniżej). Każdą reprodukcję tnie na 6 części i umieszcza w osobnej kopercie. Przygotowuje wydruki pięciu wierszy poetów z kręgu Skamandra.
2. Prosi także uczniów, by zapoznali się z blokiem tekstowym e-materiału *Wobec wolności. Nowi bohaterowie, nowe tematy. Skamander*.

Zygmunt Waliszewski, *Uczta II, tzw. Wenecka*, 1933

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

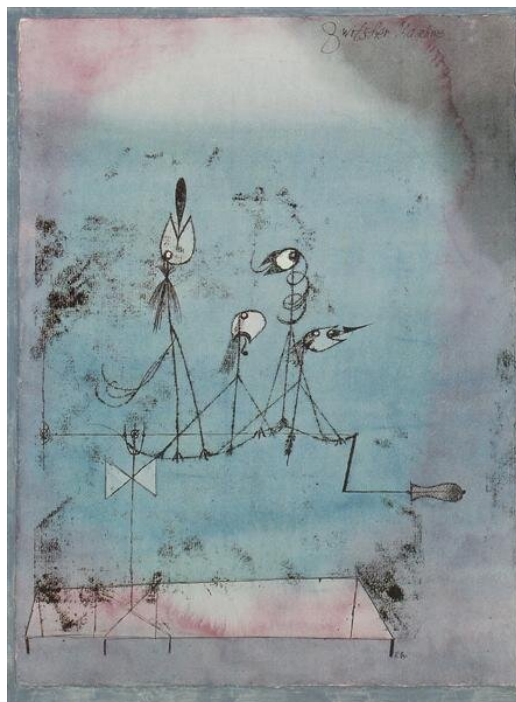
Morgan Russel, *Symchrony*, 1916

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Jeremi Kubicki, *Cykliści*, 1935

Źródło: ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie, domena publiczna.

Paul Klee, *Ćwierkająca maszyna*, 1922

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ilona Hranitzky, *Wiosna*, I poł. XX w.

Źródło: ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie, domena publiczna.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel pyta na początku lekcji, co uczniowie wiedzą o grupie poetyckiej Skamander. Kiedy i gdzie powstała, kto ją założył, jaki był jej program. Uczniowie odpowiadają, wykorzystując swoją wiedzę oraz informacje z bloku tekstowego e-materiału. Notują najważniejsze informacje w zeszytach w formie mapy myśli.
2. Podanie celu i tematu zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prosi, by uczniowie podzielili się na pięć grup. Każda z nich otrzymuje tekst innego wiersza skamandrytów. Prowadzący wyświetla mapę myśli, a następnie prosi, by uczniowie wykonali polecenie 1, odnosząc się do utworu, który otrzymali. Później liderzy grup prezentują efekty pracy swoich zespołów i wszystkie cytaty nanoszone są na mapę myśli. Nauczyciel podsumowuje ten etap pracy.
2. Uczniowie, wciąż pracując w grupach, przechodzą do sekcji „Ilustracja interaktywna”. Wykonują polecenie 1. Omawiają je na forum klasy. Prowadzący rozdaje koperty z pociętymi reprodukcjami obrazów. Pierwsze zadanie grup jest proste, należy złożyć obraz w całość. Drugie polecenie brzmi: Wskażcie na obrazie elementy, które nawiązują do założeń programowych skamandrytów. Jeśli uznacie, że to niemożliwe, wskażcie te elementy, które są zaprzeczeniem założeń grupy. Po wykonaniu polecenia uczniowie dyskutują nad efektami swojej pracy na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.
2. Zadaje pytanie podsumowujące lekcję: jak skamandryci pojmowali wolność? Od czego chcieli uwolnić poezję? Czy im się to udało?

Praca domowa:

1. Zinterpretuj słowa Jana Lechonia z wiersza *Herostrates*: „A wiosną niechaj wiosnę – nie Polskę, zobaczę”

Materiały pomocnicze:

- *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków.
- Jan Marx, *Skamandryci*, Warszawa 1993.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Mapa myśli”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.